

BJB - De categorieën

A - Onvoldoende inkomsten

We houden rekening met het netto inkomen van het volledige gezin (behalve bij tegenstrijdigheid).

Het gaat bijvoorbeeld om:

- lonen;
- wedden;
- stage-inkomsten;
- ouderdomspensioenen, overlevingspensioenen, pensioenen aan personen met een handicap, voorschotten op pensioenen,... die worden betaald door de federale Pensioendienst of elke andere dienst.

Men voegt hieraan alle voordelen toe die in de regel worden toegekend krachtens wetten, collectieve overeenkomsten of arbeidsovereenkomsten.

Die voordelen zullen berekend worden per maand, zoals de opzegvergoeding, vakantiegeld, dertiende/veertiende maand en de uitkeringen voor materiële schade in geval van (tijdelijke of volledige) ongeschiktheid in functie van het aantal maanden die zij dekken.

Voor werkloosheidsuitkeringen, ziekte-uitkeringen of andere vervangingsinkomens, wordt het dagelijkse bedrag van de uitkering vermenigvuldigd met 26, ongeacht het stelsel (5 of 6 dagen/ week). In geval van gedeeltelijke werkloosheid in combinatie met een ander inkomen, wordt echter het werkelijk ontvangen bedrag in aanmerking genomen.

Inkomsten uit onroerende goederen

Inkomsten uit onroerend(e) goed(eren), (mede-)eigendom van de aanvrager of de vennootschap(pen) waarvan hij de economische begunstigde is, en in zoverre het niet gaat om zijn eigen en enige gezinswoning, worden in aanmerking genomen.

Indien de aanvrager het goed niet persoonlijk betreft, wordt rekening gehouden met de werkelijk ontvangen huurgelden.

Die inkomsten worden als maandelijkse bedragen in rekening gebracht.

Inkomsten van roerende goederen

Inkomsten uit kapitalen (intresten, premies,...) op bankrekeningen, inkomsten van aandelen, obligaties, fondsen,... worden in aanmerking genomen.

Die inkomsten worden als maandelijkse bedragen in rekening gebracht.

Andere bestaansmiddelen

Indien uit de analyse van de situatie blijkt dat de begunstigde beschikt over andere bestaansmiddelen, worden die middelen begroot en in rekening gebracht.

Kapitalen

Kapitalen op zich worden eveneens in aanmerking genomen, voor zover ze beschikbaar zijn, behoudens gemotiveerde uitzondering, met name door hun bescheidenheid.

Voordelen

Wanneer een rechtzoekende een inkomen heeft waardoor hij in aanmerking komt voor een pro-Deadvocaat, maar bijvoorbeeld tegelijk een huis kan bewonen, waarvan de huur betaald wordt door zijn ouders, dan wordt die huur in rekening gebracht.

Tekenen van gegoedheid

Het kan bijvoorbeeld gaan om recurrente steun van een derde, meerdere eigendommen, voertuigen, ...

Die tekenen van welstand worden begroot en in rekening gebracht.

Er wordt daarentegen geen rekening gehouden met:

- occasionele steun van een derde
- de kinderbijslag (ongeacht de wettelijke basis, Belgisch of buitenlands)
- de enige en eigen woning

Buitengewone schuldenlast

Om het netto-inkomen te bepalen wordt rekening gehouden met de werkelijke lasten voortvloeiend uit een buitengewone schuldenlast.

Om de buitengewone schuldenlast te beoordelen, kan geen rekening worden gehouden met gebruikelijke kosten zoals huur, verwarming, elektriciteit, hypothecaire lening en autolening. Het is aan de aanvrager om die buitengewone lasten te bewijzen.

Het BJB zal oordelen of de schuldenlast in aanmerking wordt genomen en zo ja, welk gedeelte ervan wordt aangerekend op het netto-inkomen van de aanvrager.

Voor de beoordeling van de buitengewone schuldenlast wordt nagegaan:

- of de schuld effectief wordt (af)betaald;
- welk bedrag op maandbasis, als schuldenlast, tegenover (de) schuldeiser(s), wordt voldaan;
- of de schuld een buitengewoon karakter heeft.

Die beoordeling vraagt een afweging van het beschikbare inkomen van de aanvrager en de omvang van de kosten. Het BJB moet niet nagaan wat de oorzaak van het ontstaan van de schuld is, noch of de last teweeggebracht of veroorzaakt is door de aanvrager zelf.

Er dient niet alleen rekening te worden gehouden met de buitengewone schuldenlast in hoofde van de aanvrager, maar ook met dezelfde schuldenlast van de samenwonende gezinsleden. Het feit dat de rechtzoekende onder budgetbeheer staat van het OCMW betekent niet automatisch dat hij een buitengewone schuldenlast heeft. Dat moet in concreto nagegaan worden.

B. Gelijkgestelde categorieën

De minderjarige

De minderjarige geniet van de volledige kosteloosheid, ongeacht zijn situatie.

Vanaf de leeftijd van 18 jaar, moet het recht op juridische bijstand beoordeeld worden volgens de gebruikelijke criteria (weerlegbaar vermoeden of bestaansmiddelen).

De minderjarige die meerderjarig is geworden en die verschijnt in het kader van de wet betreffende de jeugdbescherming voor feiten gepleegd toen hij minderjarig was, wordt beschouwd als minderjarige en blijft genieten van het onweerlegbaar vermoeden. Dat geldt ook voor de minderjarige die een GAS-boete krijgt (voor feiten gepleegd tijdens minderjarigheid) en die desgevallend voor een rechtbank verschijnt.

Wanneer de ouders qualitate qua tussenkomen voor hun kind dat niet de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, wordt geen rekening gehouden met hun inkomsten. Dat mag niet verward worden met het optreden van de ouders in eigen naam bijvoorbeeld als burgerrechtelijk aansprakelijke partij.

C. Gelijkgestelde categorieën – behoudens tegenbewijs

De begunstigde van sommen uitgekeerd als leefloon of maatschappelijke bijstand

Onder maatschappelijke bijstand wordt elke vorm van maatschappelijke bijstand verstaan, in zoverre die recurrent is (medisch; farmaceutisch; verwarming...) evenals de bijstand gelijkwaardig met het leefloon die in voorkomend geval wordt toegekend aan vreemdelingen.

Worden daarentegen niet als maatschappelijke bijstand beschouwd en komen bijgevolg niet in aanmerking voor het vermoeden :

- de gerichte tussenkomst van het OCMW, onder de vorm van een lening of een wisselborgstelling om een huurwaarborg te betalen,
- de situaties van de lokale opvanginitiatieven.
- de uitkeringen die door het OCMW worden betaald aan werklozen die aan het werk worden gezet in het kader van de toepassing van artikel 60 § 7 van de organieke wet van de OCMW's.

Het loutere feit dat maatschappelijke bijstand wordt gevraagd, geeft geen recht op juridische bijstand, zelfs indien het OCMW geen uitspraak heeft gedaan binnen de wettelijke termijn; de situatie of de bestaansmiddelen van de aanvrager van juridische bijstand moeten in afwachting worden onderzocht.

In geval van bezwaar tegen de beslissing van een OCMW dat de toekenning van maatschappelijke bijstand weigert, wordt het recht op juridische bijstand eveneens beoordeeld volgens de gebruikelijke criteria (situatie of bestaansmiddelen).

De begunstigde van sommen uitgekeerd als inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

Het gaat enkel om de inkomensgarantie voor bejaarden en in geen geval om een ouderdomspensioen.

De inkomensgarantie kan volledig op zichzelf staan of een ouderdomspensioen aanvullen .

De begunstigde van inkomens-vervangende tegemoetkomingen voor gehandicapten

Het weerlegbaar vermoeden geldt enkel voor de personen die een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) ontvangen.

Inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) mag niet verward worden met integratietegemoetkoming (IT) of met de uitkering van het ziekenfonds.

Dergelijke inkomensvervangende tegemoetkoming wordt toegekend aan een persoon met een handicap van tenminste 21 jaar en ten hoogste 65 jaar van wie is vastgesteld dat zijn lichamelijke of psychische toestand zijn verdienvermogen heeft verminderd tot één derde of minder van wat een gezond persoon door een of ander beroep op de algemene arbeidsmarkt kan verdienen (d.w.z. minstens voor 66 % een handicap hebben).

De persoon die een kind ten laste heeft dat geniet van gewaarborgde gezinsbijslag

Het voordeel van de verhoogde kinderbijslag kan niet worden gelijkgesteld met de gewaarborgde gezinsbijslag.

De sociale huurder die in het Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest een huur betaalt die gelijk is aan de helft van de basishuurprijs of die in het Waals Gewest een minimumhuur betaalt

De minimumhuur is in werkelijkheid de huur die door bewoners wordt betaald van wie het globale inkomen niet hoger is dan het jaarlijks bedrag van het leefloon voor personen met gezinslast. (Wallonië).

De referentiehurprijs wordt in aanmerking genomen gelet op de aanpassingen van het sociale huurbesluit van de Vlaamse Regering (Vlaanderen en Brussel-Hoofdstad) .

De gedetineerde

Alle gedetineerden zijn bedoeld (in een penitentiaire instelling, in een gesloten centrum of een inrichting tot bescherming van de maatschappij) voor alle procedures.

Het vermoeden is enkel van toepassing in gevallen van volledige vrijheidsberoving. Het is dus niet van toepassing in geval van beperkte detentie of in geval van vrijlating onder het stelsel van de elektronische enkelband.

Het vermoeden blijft daarentegen behouden wanneer het gaat om een elektronische enkelband als alternatief voor de preventieve hechtenis (artikel 16 § 1, alinea 2 van de wet betreffende de voorlopige hechtenis) en niet als uitvoeringsmaatregel van de straf.

De geïnterneerde persoon geniet, zolang hij van zijn vrijheid wordt beroofd, eveneens voor elke procedure het vermoeden met betrekking tot de detentie .

De beklaagde bedoeld door de artikelen 216quinquies tot 216septies van het Wetboek van Strafvordering

Het gaat dus enkel om de van zijn vrijheid beroofde persoon tegen wie een aanhoudingsmandaat werd uitgevaardigd en niet de beklaagde vermeld door 216quater.

De geesteszieke persoon voor wat betreft de toepassing van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke

Het voordeel van het vermoeden is beperkt tot de procedures vermeld door de wet van 26 juni 1990.

Indien de geesteszieke een advocaat nodig heeft voor een andere situatie dan een aanstelling van ambtswege, is het vermoeden niet van toepassing en worden de middelen onderzocht.

De vreemdeling, voor de indiening van een verzoek tot machtiging van verblijf of van een administratief of rechterlijk beroep tegen een beslissing genomen in toepassing van de wetten betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

Wanneer de aanvraag van juridische bijstand een andere procedure betreft (bijvoorbeeld: familiaal geschil, huurgeschil, naturalisatieaanvraag), is het vermoeden niet van toepassing en worden de middelen onderzocht.

Personen die een erkenning als staatloze vragen, vallen niet onder het weerlegbaar vermoeden.

De asielaanvrager of de persoon die een aanvraag indient van het statuut van ontheemde, op voorlegging van bewijsstukken

Wanneer de aanvraag van juridische bijstand een andere procedure betreft (bijvoorbeeld: familiaal geschil, huurgeschil, naturalisatieaanvraag), is het vermoeden niet van toepassing en worden de middelen onderzocht.

De persoon belast met overmatige schulden met het oog op de inleiding van een procedure van collectieve schuldenregeling

Het vermoeden geldt enkel met het oog op de inleiding van een procedure tot collectieve schuldenregeling.

Eenmaal toegestaan, geniet de rechtzoekende niet langer van dat vermoeden.

Het vermoeden

Memorie van toelichting van 4 mei 2016 bij het wetsontwerp

Voor die personen moet echter ook de exacte omvang van hun patrimonium worden beoordeeld door het Bureau voor Juridische Bijstand, teneinde zich ervan te vergewissen dat die personen, van wie vermoed wordt dat zij behoeftig zijn, niet over bestaansmiddelen beschikken waardoor zij een beroep zouden kunnen doen op de diensten van een advocaat buiten de juridische bijstand. De verschillende vermoedens van ontoereikend inkomen worden bijgevolg weerlegbaar.